

TRVALOUDRŽATELNÝ ČO PONÚKA NÁRODNÝ PARK MURÁNSKA PLANINA NÁVŠTEVNÍKOM?

Masarykovu cestu) a unikátnu ozubnicovú železničnú trať, postavenú koncom 19. storočia, do Čertovej doliny, prechádza jej nádhernou tiesňavou a potom stúpa lesom a pasienkami späť na salaš. Obsahové

zameranie chodníka vychádza z bohatej zbojníckej minulosti lokality Zbojská, no priblíži Vám aj miestnu históriu, tradičné spôsoby obhospodarovania a využívania územia, prírodné hodnoty i miestne technické pamiatky.

Sedlo Zbojská (726 m n. m.) leží v hlavnom hrebeni Veporských vrchov, medzi Bánovom (1 039 m n. m.) a Fabovou hoľou (1 439 m n. m.), najvyšším vrchom národného parku. Oddeľuje podcelky Fabovu hoľu na severe a Balocké vrchy na juhu. Dodnes sa na okolitých pasienkoch zachoval tradičný chov oviec a výroba ovčích syrov na miestnom salaši Zbojská. Zbojnícky dvor, ako salaš volajú, ponúka návštevníkom tradíciu a nefalšovanú atmosféru pastierskeho života. Oplatí sa neobišť ho.

NÁUČNÁ LOKALITA PIECKY

Neďaleko obce Muráň, priamo pod skalnými zrázmi Poludnice, sa nachádza geologicky zaujímavá lokalita s neobvyklým pomenovaním – Piecky. Početné skalné rímasy a jaskynky, v gemerskom nárečí zvané „piecky“, vznikli krasovatením a mechanickým zvetrávaním zvláštneho sedimentu zvaného

NL Ladová jama, autor: J. Salay

NL Piecky, autor: P. Jakubčo

Muránska brekcia. Lokalita je prístupná značeným chodníkom z obce Muráň.

NÁUČNÁ LOKALITA LADOVÁ JAMA

Ladová jama je 24 m hlboká a 64 m dlhá priepastná jaskyňa. Vďaka klimatickým podmienkam sa na jej dne

i v lete udrží ľad, podľa čoho aj dostala svoj názov. Nad priepasťou je osadená plošina pre bezpečné nahliadnutie do jej útrob. Nájdete ju v centrálnej časti Muránskej planiny na krasovej lúke zvanej Studňa (1 200 m n. m.), významnej križovatke turistických trás.

INFORMAČNÉ STREDISKÁ A TURISTICKÉ ÚTULNE

INFORMAČNÉ STREDISKO MURÁŇ

Informačné stredisko Muráň, autor: archív Správy NP Muránska planina

v kategórii turistická ubytovňa, s maximálnou kapacitou 16 lôžok. O otváracích hodinách a možnosti ubytovania sa informujte na Správe NP Muránska planina.

TERÉNNE INFORMAČNÉ STREDISKO BURDA

Nachádza sa v centrálnej časti národného parku, v horskom sedle Burda. Ide o jednoduchú stavbu typu horskej chaty bez elektriny a tečúcej vody. Burda poskytuje návštevníkom možnosť občerstviť sa a prenocovať v skromných podmienkach v podkroví na vlastnej karimatke a vo vlastnom spacom vaku. O otváracích hodinách a možnosti ubytovania sa informujte na Správe NP Muránska planina.

Terénne informačné stredisko Burda, autor: L. Balgová

TURISTICKÁ ÚTULŇA NIŽNÁ KLAKOVÁ

Pre návštevníkov, ktorí sa vydajú na viacdenné putovanie po Muránskej planine, bola v sedle Nižná Klaková (1 208 m n. m.) postavená jednoduchá zrubová turistická útulňa s táboriskom, ohniskom a suchým WC, kde môžu prenocovať. Útulňa je prístupná pre návštevníkov bezplatne a celoročne. Je to jedno z troch miest v národnom parku, ktoré je vyhradené pre stanovanie. Neďaleko Nižnej Klakovej môžete obdivovať prírodný útvar – Skalnú bránu, odkiaľ sa otvára nádherný výhľad na Fabovu hoľu, Malú a Veľkú Stožku.

Milí návštevníci, národné parky sú našim najvýznamnejším prírodným dedičstvom. Zaslúžia si našu pozornosť a ochranu. Pokiaľ budete vnímaví, zachováte pokoj a ticho, budete môcť pozorovať vzácne druhy rastlín i živočíchov v ich prirodzenom prostredí. Veríme, že saa počas svojho pobytu v Národnom parku Muránska planina budete správať ohľaduplne voči všetkým živým tvorom i prostrediu, v ktorom žijú. Prosíme, nevstupujte do nesprístupnených jaskýň a priepastí, nakoľko môžete ohroziť vlastný život i zdravie, poškodiť vzácne časti neživej prírody, alebo vyrušiť živočíchov ukrytých v týchto priestoroch. Nepodceňujte miestny terén a neschádzajte mimo turistických chodníkov. Nepreceňujte vlastné sily, aby ste si z Muránskej planiny odniesli len príjemné zážitky.

Autori textov: J. Šmídová

Autori fotografií: L. Balgová, D. Blánár, J. Brndiar, M. Detko, M. Gonda, P. Jakubčo, S. Motýčka, J. Salay, J. Šmíd, J. Šmídová, A. Trebulová, T. Trstenský, archív Správy NP Muránska planina

Foto na obálke: Cigánka, autor: M. Detko

Vydala: Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2015

Náklad: 3 000 ks

Kontaktná adresa: Štátna ochrana prírody SR, Správa NP Muránska planina, ul. J. Kráľa 12, 050 01 Revúca, tel. č. +421 58 442 20 61, fax: +421 58 488 17 90, e-mail: snmp@šoprs.sk, web: www.npm.sk, www.soprs.sk

Publikácia bola vydaná v rámci projektu „Vypracovanie pilotného programu starostlivosti o NP Veľká Fatra, NP Muránska planina a CHKO Cerová vrchovina v súlade s prehodnocovaním chránených území“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Životné prostredie.

VÝHLADY DO OKOLIA

Výhľadová plošina na Muránskom hrade, autor: J. Brndiar

Až 8 km dlhá Hrdzavá dolina leží severozápadne od obce Muráň. Jej dno dosiaľ modeluje Hrdzavý potok s viacerými menšími vodopádmi, či kaskádami. V spodnej časti doliny voda vyhlodala

Do okrajov krasovej planiny sa počas miliónov rokov vrezávala voda a vytvorila tak viacere hlboké, často až tiesňavové doliny, smerujúce do centra planiny. Medzi bezpochyby najkrajšie, ve-

HLBOKÉ DOLINY

Centrálnu časť národného parku tvorí krasová planina. Jej reliéf je len mierne zvlnený, preto očakávať výhľady tu nie je celkom na mieste. Uchvatné výhľady do údolí a širokého okolia však posky-

nielen pre jeho výhľady, ale aj kvôli zrúcaninám voľakedy známe-

ho stredovekého hradu Muráň.

Pod Klakom, autor: S. Motýčka

Lykovec muránsky, autor: J. Šmíd

Hrdzavá dolina, autor: S. Motýčka

Hrdzavý potok v Hrdzavej doline, autor: D. Blánár

Tureň, skalná veža v ústí Hrdzavej doliny, autor: S. Motýčka

Norky na Muránskej planine, autor: J. Šmídová

Ponúka teda najmä pokoj a relax uprostred nádhornej prírody. ani v období hlavnej turistickej sezóny neprúdia davy turistov. ráska planina je jedným z posledných kútov Slovenska, kde hlbokými lesnatými dolinami a malebnosťou horských lúk. Mu-

svojich návštevníkov majestátnosťou strmých braňatých údolí, povestami a pretekajúcou dávnou históriou. Muránska planina víta kraj lykovec muránskeho a polodivokých koní, kraj opradený

TRVALOUDRŽATELNÝ TURIZMUS ČO PONÚKA NÁRODNÝ PARK MURÁNSKA PLANINA NÁVŠTEVNÍKOM?

takmer 600 m hlboký kaňon, lemovaný strmými vápencovými bralami. Obdivovať niektoré krásy a vzácnosti prírody týchto miest umožní návštevníkom ľahko schodný turistický chodník, ktorý prechádza celou dolinou až do sedla Nižná Kľaková s komplexom horských lúk.

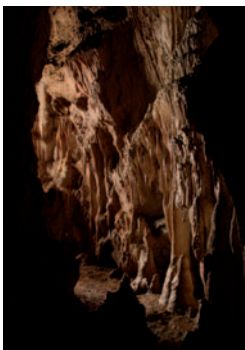
Podstatne divokejšia a tajomnejšia je Martinova dolina, ležiaca medzi Muráňom a Tisovcom, nad horárňou Paseky. Jej dno, pokryté lesmi, po bokoch lemujú vysoké, miestami takmer zvislé skalnaté svahy a bralá Strelnice a Šarkanice. Dolina je súčasťou Národnej prírodnej rezervácie Šarkanica a tak môže návštevník prejsť zákutiami, nad ktorými vládne iba matka príroda. Dolinou vedie turistický chodník, ktorý po 3,4 km dlhom stúpaní s prevýšením 520 m vychádza na síce malú, no o to krajšiu kvetnatú horskú lúku Voniaca.

Martinova dolina, autor: P. Jakubčo

TAJOMNÉ PODZEMIE

Podzemie Muránskej planiny je na mnohých miestach popretkávané sieťou jaskynných chodieb. Dosiaľ tu bolo objavených takmer 500 jaskýň a priepastí. Tajomstvá a krásy podzemia však ostávajú z rôznych dôvodov pred očami návštevníkov ukryté. Len jedna z jaskýň – približne 16 metrov dlhá Wesselényiho jaskyňa, ležiaca neďaleko Muránskeho hradu, je verejnosti voľne prístupná. Nahliadnuť do ústia jednej z menších priepastí Muránskej planiny zasa môžete na Studni, rozsiahlej poľane a významnej križovatke turistických trás. Práve tu sa nachádza 24 metrov hlboká a 64 metrov dlhá priepastná jaskyňa, nazývaná Ladová jama. Nad jej ústím je vybudovaná malá vyhladková plošina.

Národná prírodná pamiatka Bobačka, jedna z najkrajších jaskýň Muránskej planiny s nádhernou kvapľovou výzdobou, autor: P. Jakubčo

MALEBNÉ LAZY

Takmer celé územie Muránskej planiny pokrývajú lesy, v južnej časti najmä listnaté a zmiešané, v severných častiach a vyšších

Nižná Kľaková, autor: J. Salay

na chov oviec, dobytky a koní. Ich malebnosť v okolí Tisovca, Pohronskej Polhory, Muránskej Zdychavy a Zlatna dotvárajú zvyšky lazničského osídlenia v podobe starobyklých dreveníc.

polohách zasa ihličnaté. Prevažne lesnaté územie Muránskej planiny spestruje mozaika podhorských a horských lúk a pasienkov, tradične využívaných

Na niektorých podhorských a horských pasienkoch sa aj dnes tradične hospodári, autor: archív Správy NP Muránska planina

ZACHOVANOSŤ PRÍRODNÉHO PROSTREDIA

Civilizácia v masívnejšej miere dodnes neprenikla do ťažko prístupného terénu centrálnej časti planiny. Podhorské obce vznikali najmä v dolinách, pozdĺž vodných tokov Muránka, Rimava a Hron. Do ich blízkosti sa aj v súčasnosti sústreďuje väčšina ľudských aktivít. Vďaka tomu si toto územie dodnes zachovalo svoj prirodzený ráz. Preto tu ešte stále môžeme nájsť prírodu

Sýsľa pasienkového je možné počas sezóny pozorovať na pasienkoch Biele vody neďaleko Muráňa, autor: M. Detko

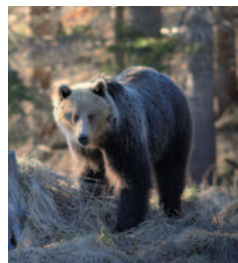

Soldanelka karpatská, autor: M. Detko

blízke ekosystémy a v prirodzenom prostredí pozorovať mnohé vzácne druhy živočíchov a obdivovať krehkú krásu rastlín. Aby sme zachovali toto vzácne prírodné bohatstvo, kvôli ktorému bola Muránska planina v roku 1997 vyhlásená za národný park, je veľmi dôležité všetky aktivity človeka, vrátane aktivít súvisiacich s turistickým využitím územia, veľmi citlivo usmerňovať a regulovať.

Takmer celé územie národného parku je v súčasnosti

zaradené aj medzi územia európskeho významu (sústava chránených území NATURA 2000), v ktorých sa nachádzajú najvzácnejšie a najohrozenejšie biotopy a druhy v krajinách členských krajín Európskej únie. Muránska planina je od roku 2009 súčasťou Chráneného vtáčieho územia Muránska planina – Stolica. Na najcennejších častiach územia sú vyhlásené prírodné rezervácie a chránené areály. Sústava prírodných rezervácií bola postupne budovaná od roku 1953 a dnes ju tvorí 26 území s najprísnejšími stupňami ochrany.

Medveď hnedý, autor: M. Detko

TURISTICKÉ VYUŽITIE MURÁNSKEJ PLANINY

Muránska planina je ako stvorená pre pešiu a lyžiarsku turistiku, cykloturistiku, či zmáhajúcu sa turistiku na koni. Pre návštevníkov bola vybudovaná sieť celoročne prístupných **turistických chodníkov** v celkovej dĺžke viac ako 310 km, takmer 360 km **trás určených pre bežecké lyžovanie** (trasy nie sú upravované), viac ako 150 km **horských cyklotrás**, 2 miesta vyhradené pre **skalolezectvo** (Tesná skala nad Muránskou Hutou a Rozštiepená skala v Hrdzavej doline pri Muráni). Pre **stanovanie** sú vyhradené tri miesta – prístrešok v doline Trsteník, Veľká lúka – Piesok a Nižná Kľaková. Národný park umožňuje svojim návštevníkom aj **bivakovanie** (t. j. prenocovanie v stane alebo bez prístrešku a bez ohňa) kdekoľvek v území národného parku do 100 m od vyznačeného turistického chodníka, s výnimkou všetkých maloplošných chránených území – tu je bivakovanie zakázané.

Autor: archív Správy NP Muránska planina

TURISTIKA NA KONI, HUCULSKÁ MAGISTRÁLA

Kone patria k charakteristickým symbolom Muránskej planiny. História ich chovu siaha do roku 1950, kedy bol na Veľkej lúke pri Muráni zriadený žrebčín. Ich polodivoký chov na lúkach a pasienkoch Muránskej planiny pretrváva dodnes. Vrávi sa, že Muránska planina je najkrajšia z chrbta koňa. Ak neveríte, vyskúšajte. Pre turistiku na koni je v národnom parku vyhradených 13 trás a 6 miest. Pre návštevníkov, ktorí chcú spoznávať okolitú prírodu netradične – zo sedla hucula (karpatského horského koňa), bola vytvorená tzv. Huculská magistrála. Vede vrchmi a dolinami Slovenského rudohoria a Muránskej planiny (viac informácií: www.huculskamagistrala.sk).

Autor: J. Brndiar

Huculské kone sú typickými predstaviteľmi horských plemien koní na Slovensku, autor: M. Gonda

NÁUČNÉ CHODNÍKY A NÁUČNÉ LOKALITY

NÁUČNÝ CHODNÍK MURÁNSKY HRAD

Vede z obce Muráň na Muránsky hrad a Veľkú lúku. Má dĺžku 6,5 km a celkové prevýšenie 530 m. Jeho trasa je stredne náročná a vedie súbežne s červeno a modro značenou turistickou trasou. Pri jej zdolávaní sa prostredníctvom 14 panelov a 2 informačných bodov dozviete mnoho o prírodných krásach a zaujímavostiach Národného parku Muránska planina, ako aj o histórii Muránskeho hradu. Skalné bralo Cigánka Vám poskytne impozantný výhľad na široké okolie.

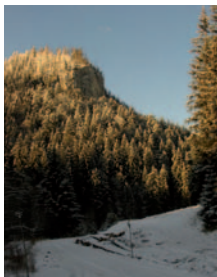
Muránsky hrad – vstupná brána, autor: A. Trebulová

Muránsky hrad je jedna z najnavštevovanejších a najznámejších lokalít Muránskej planiny. Takmer 360 m dlhé a 96 m široké rumovisko kedysi mohutného hradu dodnes svedčí o bohatej a dramatickej histórii.

Veľká lúka je najväčšou lúkou krasovej plošiny Muránskej planiny. V jej západnej časti sa nachádza niekoľko krasových jám (závrtov). V jej severnom cípe stojí žrebčín, postavený v roku 1950. V južnom cípe lúky zvanom „Piesok“ stojí informačný bod – posledná zastávka náučného chodníka. Toto miesto je jedným z troch miest v národnom parku, kde môžete stanovať.

Veľká lúka, autor: J. Salay

Malá Stožka, autor: J. Salay

je predurčená na pešiu turistiku a cykloturistiku. Prírodné krásy, zaujímavosti a históriu doliny, spojenú najmä s pasienkárstvom a lesníctvom, Vám priblíži tento náučný chodník. Od Randavice, neďaleko horárne Stožky môžete z náučného chodníka odbočiť a pokračovať po modro značenej turistikej trase pod Vysoký vrch a ďalej po červenej značke do sedla Burda, kde sa nachádza terénne informačné stredisko národného parku.

NÁUČNÝ CHODNÍK HRADOVÁ

Prírodné krásy, zaujímavosti a históriu Hradovej, týčiacej sa nad mestom Tisovec, Vám priblíži tento náučný chodník. Jeho trasa, dlhá približne 3,12 km, vedie z mesta Tisovec a ser-

Ruiny Tisovského hradu, autor: A. Trebulová

NCH Hradová, autor: A. Trebulová

jaskyňami poskytoval ľuďom bezpečné bývanie už od mladšej doby kamennej. Stopy po pravekom osídlení dodnes nachádzame takmer po celom hrebni. Vrchol Hradovej ukrýva aj zvyšky stredovekého hradu, opradeného množstvom legiend a povestí. Pre svoje nesporné prírodné hodnoty bola vyhlásená za národnú prírodnú rezerváciu.

NÁUČNÝ CHODNÍK TRSTIE

Vede z mesta Tisovec na Trstie (1 120,9 m n. m.), horský masív vypínajúci sa nad dolinou rieky Rimava. Jeho trasa je stredne náročná a vedie súbežne so žltou značenou turistickou trasou. Má dĺžku 6 km a celkové prevýšenie 720 m. Prostredníctvom 5 panelov sa oboznámíte s prírodnými hodnotami a zaujímavosťami okolitej prírody, so životom a prácou významného slovenského prírodovedca Václava Vraného a históriu organizovanej turistiky v Tisovci. Zvláštne hydrologické a terénne pomery vo vrcholovej partii Trstia podmienili vznik rašelinísk. Pre svoju jedinečnosť, vysokú biologickú rozmanitosť a prítomnosť mnohých vzácných druhov rastlín a živočíchov bolo Trstie vyhlásené za prírodnú rezerváciu a zaradené aj medzi územia európskeho významu.

Prírodná rezervácia Trstie, autor: D. Blanár

NÁUČNÝ CHODNÍK JAKUBA SUROVCA

Jeho trasa, dlhá 4 km, začína i končí na salaši Zbojská. Okruh vedie divokou prírodou v okolí sedla Zbojská. Najprv smeruje na nenápadný vrch Remetisko a odtiaľ schádza popod cestu (tzv.